

Міністерство освіти і науки України  
Південноукраїнський національний педагогічний  
університет імені К. Д. Ушинського

# **ІСТОРИЧНИЙ ДОСВІД І СУЧАСНІСТЬ**

**Матеріали  
XXX наукової конференції  
здобувачів вищої освіти**

**Випуск 47**

**С Т А Т Т І**

**Одеса – 2024**

УДК: 001:005.745

I – 90

Збірник містить **статті** окремих учасників **XXX** наукової конференції здобувачів вищої освіти **«Історичний досвід і сучасність»**.

***Редакційна колегія збірника:***

Богданова І. М., доктор педагогічних наук, професор  
(ПНПУ імені К. Д. Ушинського);

Букач В. М., кандидат історичних наук, приват-професор  
(ПНПУ імені К. Д. Ушинського);

Наумкіна С. М., доктор політичних наук, професор  
(ПНПУ імені К. Д. Ушинського);

Сокаль М. А., кандидат філологічних наук, доцент  
(ПНПУ імені К. Д. Ушинського);

Сухотеріна Л. І., доктор історичних наук, професор  
(НУ «Одеська політехніка»).

***Відповідальний редактор*** – Букач В. М.

***Рецензенти:***

Колбіна Л. А., кандидат педагогічних наук, доцент  
(ПНПУ імені К. Д. Ушинського);

Мельник Ю. П., кандидат політичних наук, доцент  
(Одеський державний аграрний університет).

(С) Південноукраїнський національний педагогічний університет  
імені К. Д. Ушинського (м. Одеса), 2024.

(С) Букач В. М., упорядник, 2024.

C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=FF=&  
S21STR=00002586%5F01

2. Брехуненко В. Богдан Хмельницький. Київ: ПП Наталія Брехуненко, 2007. 69 с. // [http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/ua/elib.exe?Z21ID=&I21DBN=UKRLIB&P21DBN=UKRLIB&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=online\\_book&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=FF=&S21STR=ukr0002403](http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/ua/elib.exe?Z21ID=&I21DBN=UKRLIB&P21DBN=UKRLIB&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=online_book&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=FF=&S21STR=ukr0002403)
3. Голобуцький В. А. Запорозьке козацтво. Київ: Держполітвидав, 1957. 461 с. // [http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/ua/elib.exe?Z21ID=&I21DBN=UKRLIB&P21DBN=UKRLIB&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=online\\_book&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=FF=&S21STR=ukr0001110](http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/ua/elib.exe?Z21ID=&I21DBN=UKRLIB&P21DBN=UKRLIB&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=online_book&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=FF=&S21STR=ukr0001110)
4. Грушевський М. Про батька козацького Богдана Хмельницького. Jersey City, New Jersey: Свобода, 1919. 75 с. // [http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/ua/elib.exe?Z21ID=&I21DBN=UKRLIB&P21DBN=UKRLIB&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=online\\_book&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=FF=&S21STR=ukr0000884](http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/ua/elib.exe?Z21ID=&I21DBN=UKRLIB&P21DBN=UKRLIB&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=online_book&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=FF=&S21STR=ukr0000884)
5. Костомаров М. І. Богдан Хмельницький: Історична монографія / Пер. з рос. Т. С.Завгородньої. Дніпропетровськ: Січ, 2004. 843 с. // [https://shron3.chtyvo.org.ua/Kostomarov/Bohdan\\_Khmelnyskyi.pdf](https://shron3.chtyvo.org.ua/Kostomarov/Bohdan_Khmelnyskyi.pdf)
6. Смолій В. А., Степанков В. С. Богдан Хмельницький: Соціально-політичний портрет. 2-е вид., доп., перероб. Київ: Либідь, 1995. 624 с. // <https://archive.org/details/xmelnycky1995/page/n7/mode/2up>
7. Чухліб Т. Гетьмани і монархи. Українська держава в міжнародних відносинах. 1648 – 1714. Київ: ІУ НАНУ, 2003. С. 32 - 200. [https://web.archive.org/web/20191117033649/http://shron1.chtyvo.org.ua/Chukhlib\\_Taras/Hetmany\\_i\\_monarkhy\\_Ukrainska\\_derzhava\\_v\\_mizhnarodnykh\\_vidnosynakh\\_1648\\_-\\_1714\\_rr.pdf](https://web.archive.org/web/20191117033649/http://shron1.chtyvo.org.ua/Chukhlib_Taras/Hetmany_i_monarkhy_Ukrainska_derzhava_v_mizhnarodnykh_vidnosynakh_1648_-_1714_rr.pdf)

## **АРМАН ДЮ ПЛЕССІ ДЕ РІШЕЛЬЄ: ДИПЛОМАТ, ПОЛІТИК, ОРГАНІЗАТОР**

Окул І. І.

Арман дю Плессі де Рішельє був однією з найвизначніших постатей початку XVII століття, французьким кардиналом, який увійшов спочатку до уряду Марії Медічі, а потім — її сина, Людовіка XIII. Політика та рішення видатного кардинала викликають дискусії, які досі не вщухають: наприклад,

чи був він «шанувальником війни»? [1, с. 30], яка його роль у формуванні французької абсолютної монархії? [2]

Мета цієї статті - розкрити контекст низки знакових подій з біографії Червоного Високопреосвященства (як іноді називають де Рішельє), в яких іноді важко розібратися у відриві від стрімкого потоку обставин того часу.

У липні 1629 року у військовий табір під Марієнбургом (сучасний Мальборк, Польща) прибув Еркюль де Шарнасе, французький посол, довірена людина де Рішельє. Він приїхав туди на переговори зі Сигізмундом III, королем Польщі та Литви (Речі Посполитої), щоб домогтися укладання миру між ним та Густавом II Адольфом, королем Швеції. У 1599 році спроба Сигізмунда III додати до своїх корон ще й корону шведську закінчилася крахом, і з 1600 року почалася низка військових конфліктів між Швецією і Польсько-Литовським королівством, що тривала і в 1629 році. [7, р. 77]

Однак, у рамках нашого огляду постає питання: а навіщо Франції потрібно було втручатися у ці відносини? Швидка відповідь полягає в тому, що це була частина боротьби де Рішельє проти гегемонії дому фон Габсбургів, що загрожувала інтересам Франції. Але тут слід розібратися докладніше.

Де Рішельє починає рух у велику політику в 1615 році, ще єпископом Люсона, коли він виступає з промовою в Генеральних штатах (представницькій дорадчій установі у Франції) від імені духовенства провінції Пуату, частиною якої було Люсонське єпископство. З цього часу починається його просування кар'єрними сходами. [4]

У цей же час у Відні панував Матіас фон Габсбург, який був ерцгерцогом Австрії, королем Угорщини, королем Чехії, а також імператором Священної Римської Імперії (далі Імперії) — політичного об'єднання багатьох дрібних і середнього розміру державних формувань, на які з більшою чи меншою силою поширювалася влада Імператора, який обирався виборщиками-курфюрстами. Для точної оцінки варто розглянути карту, але для загального розуміння можна грубо відзначити, що на момент

1615 року Імперія включала в себе території сучасних Німеччини, Бельгії, Люксембургу, Австрії, Швейцарії, Словенії, Чехії, частини Італії і частини Польщі.

У Мадриді володарем був Фердинанд III фон Габсбург, король Іспанії та Португалії. У його руках знаходились також багаті володіння в Італії (Сардинія, Сицилія, Неаполь та Міланське герцогство), Бельгія та частина Нідерландів (на цей момент Сполучені провінції — Голландія — вже давно оголосили про свою незалежність), а також Люксембург та Франш-Конте (територія сучасної Франції біля Швейцарії). Не слід забувати також про великі колоніальні володіння в Південній та Центральній Америках.

Крім того, з 1610 року після смерті свого чоловіка, Генріха IV, у Франції почала правити Марія Медічі, яка була регентом при своєму сині Людовіку. І хоч вона належала до династії Медічі по батькові, по матері вона — фон Габсбург. Братом її дідуся, Фердинанда I фон Габсбурга, був Карл V, який об'єднав свого часу (в 1519 році) Іспанські та Австрійські володіння, про які вже вказано вище (звісно, у більш ранній їхній “редакції”). Влада Марії Медічі похитнулася із закінченням регентства в 1617 році, але зберігалася у тому чи іншому вигляді до самого “Дня Обдурених” (11 листопада чи період 10-12 листопада 1630-го року — залежно від історіографічного підходу), коли фортуна повернулася обличчям до де Рішельє, а до Королеви-матері та її “партії святош” — спиною. Весь час, відведений їй долею, вона просувала при французькому дворі інтереси Іспанії та Папи Римського. [4]

Питання релігії у Франції не було простим. У 1615 році у Франції, яка залишалася католицькою, діяв Нантський едикт, який встановив віротерпимість і дав протестантам фортеці в якості гарантій. Такі обставини як створювали внутрішню напруженість, так і ставили Францію в “суперпозицію”, коли вона мала дипломатичні підходи у відносинах і з католицькими, і з протестантськими країнами.

У липні 1629 року, коли де Шарнасе прибув до Сигізмунда III, вже 11 років як в Імперії горіло полум'я релігійного конфлікту, який отримав назву

Тридцятирічна війна. Це була низка воєн, що розпочалися у 1618 році з Другої празької дефенестрації (викиду намісників Габсбургів з вікна Празького граду). [6, р. 754] Цей конфлікт послаблював фон Габсбургів, а отже, його підтримка була відповідна цілям де Рішельє, в якого на першому місці були національні інтереси Франції, а вже на другому — інтереси Католицької церкви. У той же час Франція була не готова до відкритої війни проти дому фон Габсбургів. Тому було обрано стратегію невеликих ситуативних конфліктів та непрямого втручання.

У Любеку 22 травня 1629 року був підписаний мирний договір, який завершує данське вторгнення у Священну Римську Імперію. Франція відреагувала на вірогідну поразку Данії, що наближалась, ще в січні 1629 року — і почала шукати способи продовження релігійного конфлікту. Поки де Шарнасе рухався до поляків, інший дипломат — барон Луї Дее де Курменен вирушив до Данії, що тільки нещодавно підписала мирний договір. Але на тому не зупинився - Данія була лише черговим пунктом в подорожі, після чого де Курменен попрямував до Москви. [9]

Згідно з наявною у кардинала інформацією, в Руському царстві планували порушити Деулінське перемир'я, укладене на 14,5 років узимку з 1618 на 1619 рік. [3, р. 132, р. 134] Потрібно було скористатися цим, оскільки ні польсько-литовський, ні шведський королі не збиралися миритися. Протестант Густав II Адольф давно бажав втрутитися у війну проти Католицької коаліції у Священній Римській Імперії, але побоювався удару в спину від Сигізмунда III, а той у свою чергу не шукав миру, бо мав підтримку фон Габсбургів та Папи Римського

Обом французьким баронам доводилося вести подвійну гру. Для поляків не залишилися таємницею пересування де Курменена, і його колезі довелося доводити торговий характер такої місії, використовуючи як докази дійсно розпочаті нещодавно російсько-французькі торговельні відносини. Головною ж метою де Шарнасе було донести стурбованість французького монарха

союзом росіян і шведів, що планувався проти Сигізмунда. [9] Звісно, така стурбованість мала конкретні дипломатичні цілі.

У той же час де Курменен повинен був переконувати Михайла Федоровича, першого царя з дому Романових, у вигодах торгового та військового співробітництва з Францією, а також у тому, що де Шарнасе приїхав до Пруссії (саме там стояли табори противників) для підтримки Густава, а до миру противників схиляють англійці. Де Шарнасе і де Курменен були політичними конкурентами, і їхнє суперництво могло бути вмілим використанням людського фактору на благо місії з боку де Рішельє.

Сигізмунд III сприйняв повідомлення де Шарнасе з недовірою, і той наприкінці липня втратив надію і відбув до табору шведів. Однак, чого французький барон ймовірно не знав, так це того, що польські дипломати вирушили до Вязьми, щоб зрозуміти ситуацію в Руському царстві. Коли їх не прийняли і відправили додому, полякам стало ясно, що по іншу сторону кордону виникли тверді наміри. Першого серпня за де Шарнасе був відправлений гонець, а 6 серпня розпочалися мирні переговори в Альтмарці, неподалік вже згаданого Марієнбурга. До кінця серпня туди прибув англійський посол Томас Ро, який мав намір розкрити справжні задуми де Курменена. [9] Але перемир'я все ж таки було підписано у вересні 1629 року, а вже наступного року Густав II Адольф вторгся у Священну Римську Імперію.

Однак, щоб показати, чому ця дипломатична операція є успіхом саме Рішельє, треба згадати інший епізод – взяття фортеці Ла Рошель під час, по суті, внутрішньої релігійної війни у Франції. Крім того, що це подарувало де Рішельє довіру та схильність Людовіка XIII, в цій історії існують один цікавий зв'язок з польсько-шведськими переговорами та дві загадкові обставини. Перша з них — атака англійцями форту на острові Ре, що лежить недалеко від Ла Рошелі, а друге — стояння на якорі іспанського флоту в січні-лютому 1628 р. також у деякій близькості від цієї фортеці.

Що стосується розгадки першої обставини, тут ми більш ніж в інших місцях не претендуємо на всеосяжну відповідь. Насамперед варто відзначити, що відносини Англії та Франції були вкрай суперечливі. У квітні 1624 року Рішельє повертається до Королівської Ради після 6-річної відсутності та їде до Комп'єна, де у червні укладається договір, яким Франція та Сполучені провінції закріплювали дружні відносини. А далі активізувалися договірні відносини між цими двома державами з одної сторони, а також Англією, Данією, Швецією, Савойєю та Венецією з іншої сторони, які теж стурбовані посиленням влади фон Габсбургів. У травні 1625 року Генрієтта Французька, сестра Людовіка XIII, одружується з Карлом I Стюартом, королем Англії, що зазвичай є запорукою дружніх відносин між монархіями. [5, р. 137] З іншого боку, протиріччя між Англією та Францією не припинялися, і вони все-таки призводять у 1627 році до війни за ресурси в Америці. Здавалося б, війна незважаючи на династичний шлюб — це поганий тон у політиці монархів, проте варто не бути лицемірними і згадати, що Франція вела протистояння з Іспанією, маючи відразу пару династичних шлюбів: Людовік XIII був одружений з Анною Австрійською, яка була іспанкою по батьку, але отримала своє прізвище через походження матері, і Єлизавета Французька була одружена з Філіпом IV, королем Іспанії.

Однак, мабуть, на той час дипломатичні ігри були особливо далекі від моральних ідеалів. Підтвердженням цього може бути конфлікт у Вальтелліні, долині на півночі Італії, якою проходить важлива дорога, що дозволяла іспанцям рухатися з Мілану у бік Відня, а також до Франш-Конте (а звідти до Бельгії). Іспанці залишили долину в 1622 році, передавши контроль над областю військам Папи Римського. [4] Це був сильний хід, і можна уявити, яких зусиль варто було де Рішельє в 1625 році переконати короля в необхідності атаки на Вальтелліну. І ще можна уявити, яке ставлення до цього було у Марії Медічі та її друзів. Ця атака була атакою католицької держави по військах Папи, Короля Церкви, що була організована Князем цієї Церкви (з 1622 де Рішельє носив кардинальську шапку).

Потім розпочалися переговори. У березні 1626 року у Монсоні (Іспанія) був підписаний договір. Найголовніше, що він дозволяв пересуватися дорогою як Франції, так і Іспанії, що по суті означало поразку. Нескладно уявити, що Сполученим провінціям, які вели війну з Іспанією, такий кінець конфлікту за перерізання Іспанської дороги підходив найменше. Ф. Блюш відновлює логіку прийняття рішень усередині французької Королівської Ради і говорить, що договір не влаштовує Рішельє, але тішить Берюля, Марійяка та Королеву-матір [4]. Тобто з одного боку, можна бачити, що Червоне Високопреосвященство рухається у напрямку своїх цілей, але його вплив обмежений. Це, у свою чергу, спростовує міф, згідно з яким влада де Рішельє була абсолютною. Це далеко від правди, особливо у цей період кар'єри кардинала (до 1630 року, коли відбувся “День обдурених”). Але так чи інакше, все ж таки зрада з боку Франції відбулася, що проливає більше світла на логіку дій англійського уряду.

Що стосується другої таємниці, а саме появи іспанських кораблів у січні біля Ла Рошелі, то вказується, що між Францією та Іспанією було укладено угоду 20 квітня 1627 року [4] проти третьої сторони (якою виступила Англія), однак, схоже, що воно не пройшло ратифікацію [10, р. 73]. Незважаючи на це, “ціною значних витрат та зусиль [іспанцями] було зібрано та відправлено на перехоплення англійців експедиційний військово-морський корпус” [10, р. 73]. Слід зазначити, що Англія, оголошуючи війну Франції, вже була втягнута у війну з Іспанією, оскільки надавала підтримку Сполученим провінціям, тож іспанці, укладаючи з Францією договір і готуючи кораблі, мали відразу дві мети. Однак, іспанський флот дістався берегів Ла Рошелі лише у січні, коли англійці вже спливли. Ф. Блюш вказує, що адмірал ескадри, скориставшись протокольною неясністю, став на якір на нетривалий час і не допомагаючи французам проти протестантів Ла Рошелі, яким, в свою чергу, допомагали англійці [4]. Таким чином, Іспанія надала Франції формальну підтримку. У той же час, цікаво, чи була така пасивність обґрунтована подіями, які розгорнулися в Італії.

У грудні 1627 року помирає Вінченцо II Гонзага, правитель Мантуї — важливого у логістичному та оборонному відношенні герцогства у Північній Італії. Не залишивши прямих спадкоємців, Вінченцо II Гонзага заповідає свої землі Карлу з гілки Гонзага-Невер — підданому Людовика XIII. У січні Карл прибуває в Мантую для прийняття спадщини, але йому потрібен дозвіл (інвеститура) від Імператора, оскільки Мантуя належить до юрисдикції Імперії. Він не тільки не отримує інвеституру, та й ще свої права на герцогство заявляють Савойя та Іспанія, що домовилися поділити володіння колишнього герцога: Савойя забере собі Монферат, східні володіння, а Іспанія — саму Мантую, західні володіння. Можна Можна припустити, що герцог Савойї проявляє розуміння уроків Вальтелліни — він розуміє, кого вибрати другом та домовитися, а кому краще більше не довіряти.

Можливість допомогти Карлу Неверу з'являється лише через рік, після взяття Ла Рошелі. У грудні 1628 року де Рішельє переконує короля Людовіка в необхідності втручання у боротьбу за Мантуанську спадщину. Проти виступає Королева-мати, адже це знову боротьба проти фон Габсбургів та ще й допомога Карлу Неверу, до якого вона має особисту ворожість. Проте не останню роль у вирішенні втрутитися відіграє авторитет де Рішельє, що збільшився після взяття найбільшої фортеці протестантів — Ла Рошелі. [4]

Військові дії Франція розпочинає в 1629 році вторгненням в Савойське герцогство. У цьому ж році, у червні підписується Алеський мир, або як його ще називають "Милостивий мир". Здавалося б, після перемоги над протестантами в Ла Рошелі можна встановлювати жорсткі умови, але натомість цей документ тільки закріплює віротерпимість, проте не містить пунктів про фортеці (що було важливою частиною Нантського едикту). Це демонструє бажання де Рішельє стабілізувати внутрішню обстановку перед майбутньою війною з Іспанією, а не розпалювати нові релігійні конфлікти. У той же час він досягає важливої мети - позбавлення протестантів політичної та військової самостійності, що отримало свого часу назву "державна держава". А через місяць, у липні, коли де Шарнасе починає переговорний

процес, виходить Німський едикт, який доповнює положення Алеського миру. Можливо, це просто збіг, але не можна заперечувати те, що політика де Рішельє, спрямована на мир із протестантами всередині держави, сприяла зміцненню відносин Франції з протестантськими країнами, зокрема зі Швецією.

Навесні 1630 року французи беруть важливу фортецю Піньєроль, що запускає процес переговорів про Мантую, хоча воєнні дії продовжуються. Ці переговори знайомлять де Рішельє та Мазаріні, який виступає як посередник з боку Папи. [8, р. 353] Згодом Мазаріні стане наступником де Рішельє і відстоюватиме інтереси Франції, незважаючи на те, що за походженням він був італійцем. Вміння обирати людей було важливою якістю Його Високопреосвященства. А 26 жовтня настає мир, остаточні положення якого будуть підписані лише в 1631-му, наступного року. Людовік XIII і де Рішельє досягають своєї мети в Італії.

Не дивно, що через кілька тижнів, в листопаді, коли Королева-мати виходить на прямий конфлікт з де Рішельє і ставить синові питання “ребром”, змушуючи обирати між нею та кардиналом, відбувається “День Обдурених”, коли Людовік XIII залишає матір та її партію “святош” впевненими в перемозі, а насправді обирає свого Першого міністра, де Рішельє, який приносить йому такий успіх!

Розглянувши на деяких прикладах кар’єрне зростання кардинала Армана дю Плессі де Рішельє, можна стверджувати, що він проявляв себе як досвідчений політик, коли маневрував між королем і партією “святош” на чолі з Марією Медічі, планомірно просуваючи свою програму. Він показав себе як умілий дипломат, коли йшов на поступки за необхідності, але розвивав при цьому необхідні відносини, використовуючи хитрощі та подвійну гру. Він виявив себе як хороший організатор, збираючи навколо себе здібних людей та майстерно координуючи їхні зусилля.

---

1. Саранов С. В. Елементи політичної філософії в історичній спадщині кардинала Рішельє: чи був кардинал прихильником війни? *Правове життя сучасної України: Матеріали Міжнародної науково-*

- практичної конференції: у 3 т. / відп. ред. М. Р. Аракелян. Т. 1. Одеса: Гельветика, 2020. С. 30 - 31.
2. Хоменко Д. В., Кузьменко О. Ю. Постать кардинала Рішельє та його погляди щодо абсолютизму. *Перспективи розвитку сучасної науки: Матеріали наукової конференції*. Чернігів, 2016. С. 6 - 8.
  3. Bohun T. Lev Sapieha and the truce of Deulino. *Wschodni Rocznik Humanistyczny*. 2020. Vol. 17, No. 2. Pp. 131-137.
  4. Bluche F. Richelieu: essai. Paris: Perrin, 2003. 468 p.
  5. Guénette M. F. Channelling Catholicism through Translation: Women and French Recusant Literature around the Court of Queen Henrietta Maria (1625-42). *Status Quaestionis*. 2019. No. 17. Pp. 137-165.
  6. Gutmann M. P. The Origins of the Thirty Years' War. *The Journal of Interdisciplinary History*. 1988. Vol. 18, No. 4. Pp. 749 - 770.
  7. Ko D. Poland-Lithuania According to James I's Britain. *Footnotes: A Journal of History*. 2019. Vol. 3. Pp. 66-91.
  8. Mahon D. Mazarin and Poussin. *The Burlington Magazine*. 1960. Vol. 102, No. 689. Pp. 352-354.
  9. Porshnev B. Muscovy and Sweden in the Thirty Years' War 1630-1635. Cambridge: Cambridge University Press, 1995. XXI, 256 pp.
  10. Stradling R. A. Olivares and the origins of the Franco - Spanish War, 1627-1635. *The English Historical Review*. 1986. Vol. 101, No. 398. Pp. 68 - 94.

## **ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ В ПЕРІОД «ХОЛОДНОЇ ВІЙНИ»**

Гавриленко Н.

Дослідження стратегії та зовнішньої політики Великої Британії (в часи «холодної війни»), може пролити світло на ряд аналогій з міжнародними процесами сьогодення, та сприятиме виробленню відповідних «механізмів» реагування на них. Протистояння Східного блоку із Західним, нагадує сучасне геополітичне загострення між росією (і союзниками) та Західною коаліцією держав (разом з Україною). Технологічна та економічна конкуренція з Китаєм, ведення військових дій на території інших країн, ідеологічна пропаганда та дезінформація, усе це було притаманне, в тій, чи іншій формі, періоду «холодної війни».

## **ЗМІСТ**

|                                                                                                                               |    |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----|
| 1. Кравець О., Букач В. М. Володимир Великий у вітчизняній історіографії.....                                                 | 3  |
| 2. Шеремета В., Букач В. М. Постать Б. Хмельницького в українській історіографії.....                                         | 9  |
| 3. Окул І. І. Арман дю Плессі де Рішельє: дипломат, політик, організатор.....                                                 | 15 |
| 4. Гавриленко Н. Зовнішня політика Великої Британії в період «холодної війни».....                                            | 24 |
| 5. Недялкова В., Лясков О. О. До проблеми розвитку культури мовлення учнів початкових класів.....                             | 30 |
| 6. Рабаджи К. С. Реалізація диференційованого підходу у гуртковій роботі: основні поняття та методи.....                      | 39 |
| 7. Федорова І. В. Інноваційні підходи щодо розвитку творчості особистості у процесі фахової підготовки здобувачів освіти..... | 50 |
| 8. Синельник О. Феномен політичної філософії Аристотеля.....                                                                  | 56 |
| 9. Шевчук А. Японське татування як вид мистецтва.....                                                                         | 62 |
| 10. Діаз Г. Бітломанія та музична революція: вплив гурту «The Beatles» на формування сучасної музичної парадигми.....         | 70 |
| 11. Гуцул О., Кривдіна І. Б. Загальні засади працевлаштування українських біженців у країнах ЄС.....                          | 77 |
| 12. Красильникова А. Культ звинувачення жертви в освітньому середовищі України.....                                           | 85 |
| 13. Наші автори.....                                                                                                          | 91 |

### **Примітка:**

1. Статті Діаз Г., Шевчук А. підготовлені під наглядом керівництвом приват-професора Букача В. М.
2. Стаття Гавриленко Г. підготовлена під науковим керівництвом доцента Мойсєвої Т. М.
3. Стаття Красильникової А. підготовлена під науковим керівництвом доцента Чістякової І. М.
4. Стаття Синельник О. підготовлена під науковим керівництвом доцента Самуйліка М. М.

---

**Історичний досвід і сучасність: Матеріали XXX наукової конференції здобувачів вищої освіти. Статті / Відп. ред. В. М. Букач.**  
Вип. 47. Одеса: ПНПУ, 2024. 92 с.

---

|                    |            |
|--------------------|------------|
| Підписано до друку | . 05. 2024 |
| Умовн.- друк. арк. | 4,3        |
| Тираж              | 100 прим.  |